

פרוטוקול מס' 52

מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
יום ד', כא' בחשוון תשל"ה - 6.11.1974, שעה 08.45.

נ כ ח ו :

חברי הועדה:
י. תמיר - היו"ר
מ. הכהן
מ. ורסמן
ד. קורן
ב.צ. קשת

מוזמנים: ש. רותם - סמנכ"ל משרד הפנים

מזכיר הועדה: י. ברזני

רשמה: מ. כהן

- סדר-היום:
1. תשובה לשאלתה בענין ההריסות באזור העתיק של צפת.
  2. דיווח משרד הפנים על פרשת ההסתבכות הכספית בעיריית אילת.

חשובה לשאילתה בענין ההריסת באזור העתיק של צפת

היו"ר י. תמיר: אני פותח את הישיבה.

ישיבה זו זומנה במיוחד כדי לשמוע דיווח על מימצאי הועדה של משרד הפנים שעליה הוטל לחקור ולבדוק מה קרה בפרשת השטרות של עיריית אילת שניתנו לאדם בשם אבנר תומר, והתפתחויות בענין זה.

לפני שניגש לנושא זה, סר רותם ביקש לתקן הודעה שמסר אתמול בחשובה לשאילתה של חבר הכנסת קורן בנושא: התכנון של אזור המגורים הישן בצפת ופעולות ההריסה של המבנים שעדיין נמצאים שם.

ש. רותם:

אתמול מסרתי כאילו הכל נעשה שם בהתאם לרשיון ולהיתרים. מתברר שהאזור הוא אזור דה-בנין בהתאם לחוק הבינוי, ויש תכנית שהופקדה בהתאם לכך בוועדה המחוזית. הגורמים האלה נחקשו להכין תכנית מפורטת, והגישו תכנית שאינה מתאימה בדיוק לתכנית שהופקדה. בינתיים הוציא מהנדס העירייה, לפי בקשת הבונים, אישור שהם יכולים לפנות את השטח. בהתאם לכך הם עלו על השטח והרסו מבנים. יש ויכוח בקשר לתכנית המפורטת ולתכנית המקורית, על 13 או 16 מבנים שעליהם הם צריכים לקבל אישור של אנף העתיקות של משרד החינוך. דבר זה יובא לדיון בוועדה המחוזית ב-18 בנובמבר.

אחרי מה שקרה, הורתה הועדה המחוזית לעירייה להוציא צו הפסקת העבודה, כי להיתר שניתן על-ידי מהנדס העירייה לא היה שום בסיס חוקי. הוא לא היה צריך להוציא. הצו הוצא עד שתקבל החלטה בוועדה המחוזית, שכאמור תדון בכך ב-18 בנובמבר. שם יושב גם איש משרד החינוך, והם יקבעו באופן סופי את גבולות הבניה.

אני שאלתי איך מהנדס העירייה עשה זאת, איך הוא נתן היתר. נאמר לי שזה מהנדס חדש, לא ידע בדיוק, הוא חשב שלפנות זה לנכות קצת את השטח, לא חשב שיתחילו כבר בהריסה.

ד. קורן: מה כתוב בהיתר?

ש. רותם: לפנות את המגרשים. הוא לא חשב שכבר יבואו עם בולדוזר ויהרסו מבנים.

ד. קורן: בלי צו הריסה אי אפשר לעשות זאת.

ש. רותם: אין צו הריסה. כאמור להיתר הזה אין בסיס חוקי. מהנדס העירייה קיבל בזיפה בעקבות הענין הזה.

ד. קורן: לענין הזה יש משמעות ציבורית גדולה מאוד. למה צריכים לחכות עד ה-18 לחודש?

לפני שנתיים היה דבר דומה בנהריה. רצו לבנות מלון על שפת הים, והתברר שהיה מרחק רב בין הרשיון ובין מה שקרה בשטח ממש. אני מבקש לדעת באיזו מידה צדק הענין הזה בשטח מבחינה הנדסית. האם זה בדיוק במקום או לא?

היו"ר י. תמיר:

סר רותם לא ישיב עכשיו על שאלות. הנושא יועלה היום במליאת הכנסת כהצעה לסדר היום, ויש להניח שהוא יועבר לדיון בוועדת הפנים. אז נדון בכך ונשמע את הפרטים.

דיווח משרד הפנים על פרשת ההסתבכות הכספית בעיריית אילת

היו"ר י. חמיר:

אני רוצה לסחוט נגד התופעה שעוד לפני שהכנסת מקבלת אינפורמציה בתחומים שהיא עוסקת בהם, אנחנו שומעים על כך ברדיו ובטלוויזיה וקוראים בעתונות. היום אנחנו עוסדים לשמוע ממר רותם על מימצאי הוועדה שבדקה את העניין באילת. והנה בעתון "הארץ" מהיום כבר הופיעו כל הפרטים. ואין זה הפעם הראשונה. אני חושב שמן הדין שניתן פעם את דעתנו על עניין זה.

ש. רותם:

אינני רוצה להיכנס לזה, כי אינני יודע איך אנחנו יכולים לשלוט על העתונות.

מהוועדה שיצאה לאילת לבדוק את הנושא קיבלנו בינתיים דיווח כזה: העירייה התקשרה עם אדם בשם תומר עוד ביולי 1973. זו הייתה העיסקה הראשונה. היא התקשרה אתו על קבלת הלואאה בסך 740 אלף לירות, וזאת בלי אישור המועצה המקומית ובלוי אישור הממונה על המחוז.

היו"ר י. חמיר:

גם בלי ידיעתם?

ש. רותם:

הממונה על המחוז לא ידע על כך.

מ. הכהן:

מי קיבל את ההלוואה?

ש. רותם:

ראש המועצה והגזבר חתמו.

על הלואאה זו של 740 אלף לירות הוציאו שטרות בסכום של 2.1 מיליון לירות. קיבלו על זה עוד 60 אלף לירות, ויש בירור אם קיבלו עוד 300 אלף לירות או לא. דבר זה לא הובהר בדיוק. כתוב שם כאילו קיבלו, אבל זה עדיין לא הוברר עד הסוף. אפילו אם זה נכון, קיבלו בסך הכל 1.1 מיליון לירות. החזירו להם שטרות בסכום של 440 אלף לירות. מדובר שם על כך שההלוואה ניתנת לחמש, שבע או שמונה שנים, אבל את השטרות נותנים כל שנה חודשים. מהעיסקה הזאת נשארו 560 אלף לירות שלא קיבלו חזרה.

ב-10 בספטמבר 1973 נעשתה עיסקה שניה, גם היא בלי אישור, על 1.5 מיליון לירות.

מ. הכהן:

כמה קיבלה העירייה?

ש. רותם:

העירייה לא קיבלה ולא כלום בעיסקה זו. הם עשו עיסקה והיו צריכים לקבל כסף. קיבלו בסך הכל מקדמה, שיק על סכום של 100 אלף לירות. נשארה יתרה של 820 אלף לירות שטרות שלא הוחזרו.

כל זה נעשה בתקופתו של מר אזר. זאת אומרת בתקופה זו יש עיסקות של 900 אלף לירות.

מ. ורסמן:

מתי זמן הפרעון של שטרות אלה?

ש. רותם:

אחרי ששה חודשים. העירייה כבר שילמה בינתיים כ-1.8 מיליון לירות, על שטרות

שהיא הוציאה.

התמונה הכללית היא כזאת: הם הוציאו 11,284,000 לירות שטרות; קיבלו חזרה 1,040,000 לירות בשטרות. זאת אומרת שהוציאו שטרות על 10,244,000 לירות, קיבלו במזוטן 3,8 מיליון לירות. פירוש הדבר שיש שטרות מעבר לסכום, של 6,404,000 לירות. לפי מסמכים שמצאנו שם, 400 אלף לירות כאילו מנוכות עבור עמלות שמגיעות לתומר. ובכן נשארים עוד 6 מיליון לירות שטרות מעבר לסכום, אבל מזו צריך לנכות עוד את הריבית של הלואאה זו.

מה שמפליא בדבר הזה הוא שלמרות שב-27 בספטמבר 1973 כבר לא הוחזרו שטרות שהיו צריכים להיות מוחזרים, בכל זאת

ש. רותם

ב-1 באפריל עשו עיסקה שלישית, וב-12 באפריל עשו עיסקה רביעית. דאזרי
שב-22 במאי 1974 לא החזירו 750 אלף לירות שטרות, בכל זאת ב-20 גיוני
1974 עשו עיסקה חמישית, שוב על מיליון לירות. יש דברים מוזרים מאד,
שאני אישית אינני מבין אותם.

מ. ורטמן: מיהו גזבר העירייה?

ש. רותם: הגזבר מת. היו שאמרו שהוא התאבד. יש
שמועות ברחוב, שהמשטרה עדיין בודקת אותן,
שהיתה איזו סחיטה מצד תומר נגד הגזבר, שהיתה כחילו לשנות הכל מיני דברים
מפוקפקים.

אבל הדבר המפליא ביותר בעינינו זו התנהגותו של ראש העירייה.

בקשר לממונה על המחוז - בתקופה זו הוגשו
לו שלושה תקציבים בלתי רגילים: שנים - הלואה מבנק ישראלי לתעסית על
2 מיליון לירות, לצרכי עבודות בנין, בית-ספר, מרפאה וכו', בתנאים
טבירים, הלואה לחמש שנים ב-18% ריבית, לא אמודה. זה הוגש לממונה
לאישור. זה היה ב-29 באפריל, והיא אושרה על-ידי הממונה ב-5 במאי.
אחר כך הוגש עוד תקציב אחד...

ב.צ. קשת: האם הממונה ידע שיש גם תיווך בדרך?

ש. רותם: לא.

אחר כך הוגשה לו לאישור הלואה לשמונה
שנים, בריבית של 18%, לא צמוד, לכיסוי גרעונות, בסכום של מיליון
לירות. היא נתקבלה מחברה להשקעות, "בושמת". לא כתוב שם שום דבר
על עמלות או שטרות.

בחודש ספטמבר, ימים אחדים לפני שנפטר
הגזבר, הוא התקשר למלפון עם הממונה על המחוז ושאל אם הוא מוכן לאשר
לו קבלת הלואה על עוד מיליון לירות מחברת "בושמת", לכיסוי גרעון,
לתשלום משכורות, לפי אותם התנאים: לחמש שנים, בריבית של 18%. הממונה
היטס, אבל אחר כך מתוך לחץ אמר שהוא מוכן לאשר. שעה אחרי זה טילפן
ראש העירייה לממונה על המחוז ואמר לו: אתה אמרת לגזבר שאתה מוכן לאשר
הלואה זו; אתה יודע שהיא קשורה בנתינת שטרות כפולים. הממונה על
המחוז אמר: מה זה שטרות כפולים? בשום אופן לא. למרות זאת הוציאה
העירייה בספטמבר 1974 עוד פעם מיליון לירות שטרות, וקיבלה בעד זה
100 אלף לירות בטך הכל.

את עיקר העסקים עשה ראש העירייה החדש.
הגזבר החדש עובד בעירייה רק חודש ימים.

אם מדובר על 18% ריבית, לתקופה של חמש
שנים, הרי זה בערך 90% של הסכום כריבית. יכול להיות שהוא דרש להפקיד
לו את השטרות בכל פעם כדי לגלגל את הריבית. אבל כל העסק הזה תמוה
בעיני, שאחרי שראו שכבר היו ויש בעיות עם החזרת השטרות, המשיכו
לעשות אתו עסקים.

יש עוד דבר מעניין: יש הסכמים שבהם כתוב
בדיוק הכל. יש מכתב אחד שבו רשם הגזבר ג'צד: ההסכם הוא על מיליון
לירות. בוסף לכך הוא כתב מכתב לאוצר השלטון המקומי: העברה בלתי
חוזרת, לפיו קיבלו מיליון לירות מאותה חברת "בושמת", ונתנו לה שטרות
על 2.2 מיליון לירות. 200 אלף לירות הן ריבית לשנה, למרות שקיבלו
רק מיליון. וכתוב שם: קיבלנו 700 אלף לירות, פלוס 300 אלף לירות
עמלות. אחר כך יש מכתב מהגזבר לאותה חברה: למה לא שילמתם לנו את
300 אלף הלירות. ובכך יש פה כל מיני סתירות.

המצב חמור ביותר. אנחנו נמצאים כרגע
במצב שמאחר וכבר הגיעו זמני הפרעון של יותר ממיליון לירות שטרות
והעירייה לא שילמה אותם, עיקלו בכל הבנקים את חשבונות העירייה, ואין

ש. רותם

לעירייה כסף לתשלום משכורות. אחר כך יהיה צורך לשלם 6 מיליון לירות שטרות, נוסף לענין הזה. אינני יודע מה יהיה. מבחינה ציבורית לדעתנו הענין חמור מאד.

ביום ראשון, כשקיבלתי את הדיווח הראשון
נתתי הוראה למסור את זה מיד למשטרה. ובאמת ביום ראשון הענין נמסר למשטרה.

היו"ר י. תמיר: אני מציע שנקיים דיון קצר, ואולי נוכל לקבוע עמדה.

מ. ורשמן: הענין נראה תמוה מאד, גם מבחינת היקף העיסקות, ולדעתי יש פה גם התנהגות ילדותית פושעת. אני רוצה לשאול מה הפרוצדורה של רישום שטרות ברשות מקומית? זה הרי מופיע כהתחייבות. והענין הזה נמשך למעלה משנה, כשנה וחצי.

מה הכללים המקובלים, כלומר מה הן ההוראות שיש להפנים לרשויות המקומיות לגבי קבלת הלוואות?

מה ההוראות לגבי טרנסאקציות בלתי רגילות או בלתי שיגרתיות כגון אלה? ויש ודאי עוד מקומות שבהם זה קרה.

כיצד זה קורה שעירייה, או כל גוף כספי, מוציא שטרות בלי להבטיח שאלה שטרות בטחון? אפשר להבטיח שזה שטר בטחון, אבל אי אפשר להכניס אותו לגוביינא.

האם תוך כדי הבדיקה מצאתם מה קרה עם השטרות שהוחזרו? האם ניתן תמורתם כסף והם חזרו לבנק אחרי ניכוי, והאיש המוסמך עשה אתם טרנסאקציה חוקית? או מה הוא עשה עם עודף השטרות שחזרו? האם הם ניתנו לכיסוי בטחוני, ותומר השתמש בהם לניכוי השטרות בבנקים ולקבלת כספים בטרנסאקציות נוספות? מה שמחזק את דעתי הוא שההלוואות ניתנו לעירייה ב-18% ריבית ללא הצמדה. זה מראה שהעירייה היתה שותפת לדעה שבמקום הצמדה היא תתן לו יותר שטרות כדי שהוא יוכל לעבוד אתם. זו הרגשתי. כי אי אפשר להוציא כסף סתם. אם עירייה אילת נותנת שטרות ואני הולך אתם לבנק, עושה על זה דיסקונט ועובד עם הכסף, מי אני שאעבוד עם כספי ציבור?

היו"ר י. תמיר: האם בפרוטוקולים של המועצה יש האישורים התואמים את כל ההחלטות על הטרנסאקציות

הכספיות?

אני חושב שהצעד הראשון ששר הפנים צריך לעשות זה לפזר את המועצה מיד, למנות ועדה קרואה, להושיב אדם אחראי שיבדוק את כל הדברים לאור המימצאים, ללא כל היסוס להעמיד את האחראים לדין, במידה ויימצא הדבר לנכון.

ד. קורן: אני רוצה שתיעשה בדיקה בכל הרשויות אם יש בהן שמץ של דבר כזה, ואם כן - לאתר את זה מיד. אני חושש מאד מצורה זו של שימוש בכספים. אין ספק שההתדרדרות התחילה באשמתנו, משום שתמיד משאירים את הרשויות המקומיות בגרעון.

אינני יודע אם אפשר לפזר את המועצה. אם לא - צריך פשוט לא להחיש לה עזרה, ושהיא תלפטר.

ש. רותם: בקשר לרישום שטרות - כל השטרות רשומים. זה הפלא שבדבר. אין שום דבר שאינו רשום.

יש הוראות מפורטות בחוק ובתקנות שאפשר להוציא שטר אך ורק אם יש להוצאה זו תקציב מאושר. אין אפשרות להוציא שטר בטחון. יש גם הוצאה בלי אישור תקציבי. זה לא מוכרח להיות גרעון. יכול להיות שיש הכנסה וזה לא אושר. זה ענין של אמינות. בענין זה החוק ברור. אם היו שומרים על החוק, לא היה קורה דבר כזה.

ש. רותם

מ. ורטמן: **אם השטרות? מי שילם את הבולים?**

ש. רותם: העיריה. היא פטורה מבולים. יש שופם

מיוחד של שטר, ושם היה כתוב: הוצא לפי

סעיף זה וזה של התקציב.

עשו בכיוון שטרות. אצל דנצברג, חברת ביטוח אחת, יש. הבנק לפיתוח התעשייה מחזיק מיליון לירות שטרות. ויש עוד. ידוע איפה נמצאים שטרות על 400 אלף לירות. היתר לא ידוע עדיין. יכול להיות שהם עדיין אצל תומר או במקום אחר.

המועצה אישרה בסך הכל 3 מיליון לירות, לא יותר, כמו התקציבים שאושרו על-ידי הממונה על המחוז.

בקשר לפיזור המועצה - לצערי הרב כל זמן שהשירותים קיימים והמועצה פועלת בסדר, אין אפשרות לפזר אותה. אחד הדברים שחסרים בחוק הוא שאם ראש מועצה או מועצה מפירים את החוק, שחייבים לפזר את המועצה. מה שאני יכול לעשות - ואת זה ואנחנו בודקים - הוא שלפי החוק אני יכול לחייב את האיש שגרם נזקים לעיריה, הגזבר או ראש העיריה, להחזיר את הכספים האלה. את זה נעשה ברגע שנקבל את הדו"ח. אנחנו נחייב אותו, ואם לא יחזיר - יהיה משפט. ראש העיריה גד כץ הוא חדש בתפקידו, אבל אפילו אם עשה זאת בתום לב, כלפי הציבור הוא אינו יכול להיות ראש עיר. הוא אומר שלא ידע. זה איש צעיר, מהנדס, היה קצין בצבא.

אני רוצה לומר שאנחנו התרענו בפני הממשלה והכנסת שהמדיניות של אי-העלאת מסים ברשויות המקומיות, תקציבים גרעוניים וכו', מוכרחים להביא למצב חמור ביותר. ואנחנו יודעים שחלק גדול מהרשויות המקומיות גם מרמות אותנו, מגישות לנו לאישור הלוואות עם ריבית חוקית, ואחרי זה משלמות כל מיני עמלות וכדומה.

הייתי מציע לוועדה עוד לא לסכם דבר. אני מקווה שעד יום שלישי הבא נדע יותר פרטים.

היו"ר י. תמיר: אני מציע שנסכם שאנחנו פונים למשרד הפנים לעשות ביקורת מידית בכל הרשויות המקומיות, היות ויש לנו ידיעות ברורות שגם במקומות אחרים נעשו דברים דומים.

ש. רותם: בעיריית אילת מינינו לפני שנה וחצי רואה חשבון, כי מערכת החשבונות שם לא היתה כל כך בסדר, כדי לבדוק את הדו"ח הכספי ל-1972/73. קיבלנו באפריל דו"ח ביניים שמראה על הרבה דברים לא מסודרים, על אי-התאמות של מיליונים. הוא מקוה שתוך מספר חודשים יעשו סידורים ושהדו"ח של 1973/74 ישקף את האמת. שאלתי את רואה החשבון איפה הוא היה. הוא היה צריך גם לבדוק קצת את ספר השטרות. וזה רואה חשבון מוסמך. אבל כאמור לא כל הדברים התבררו.

היו"ר י. תמיר: אנחנו מסכמים שאנחנו פונים למשרד הפנים בעניין זה. ואני מציע לך להתייעץ בקשר לכך בכל הדחיפות עם השר. אינני יודע מה עוד יכול לקרות. שנית, אני מציע שתשקלו אפשרות פיזור המועצה בהקדם. אי אפשר שאנשים כאלה ישבו בראש רשות מקומית ויעשו מעשים שאין מלים בפני לתאר את התמונה המצטיירת. איך אפשר בכלל להגיע למצב כזה.

דבר שלישי, ולא פחות חשוב: אתם צריכים להתחיל לחשוב על צעדים מעשיים באמצעות ועדת הכספים או גורמים אחרים באוצר, כדי לבלום את ההשתלשלות הזאת ואת ההתדרדרות. יש כנראה תהליך כזה. שמעתי ברדיו את גזבר עיריית ירושלים. הוא אומר שעושים עסקים ועיסקות, אחרת אי אפשר לנהל את העניינים.

הישיבה בעולה.

הישיבה נסתיימה ב-9.30.